

Povídání a malování ateistovo věci křesťanských se týkající. Část 20.

(Je to dlouhé, nečtěte to!)

=====

Ten pán, kterého tu dnes ctěnému publiku představím, nebyl ani křesťan, ani svatý. Ale přesto sem patří. Dovoďte, abych Vám bez předsudků a různých historicky se tvářících nepravd představil nebezpečného dobyvatele Evropy, severní Afriky i západní Asie, pana sultána Sulejmana (Solimána, Šalomouna) I. – Zákonodárce (též zvaného nepřesným překladem jako Nádherného, Báječného či Velkolepého), z osmanské dynastie. Žil v letech 1494 – 1566, zemřel tedy jako 72-letý na vojenském tažení. V mládí se mu dostalo vysokého vzdělání v přírodních vědách, v literatuře,.... ve vojenských vědách a už jako mladíkovi mu byla svěřena správa několika provincií. Jeho otec Selim I. se ho nakonec začal obávat a snažil se ho zabít. Sulejman jen náhodou unikl smrti a krátce na to zemřel řízením osudu jeho otec. Sulejman se automaticky stal jeho nástupcem ve svých 26 letech v roce 1520. Zde si vyjasněme pojmy.

Neexistovala žádná turecká říše, ale říše osmanská. Osmané se ve své říši po celou dobu existence těšili z absolutní víry svých poddaných ve svou jedinečnost. Jako dynastie o trůn nemuseli bojovat se žádnými konkurenty, vraždili se s mlčenlivých souhlasem poddaných i náboženských autorit jen mezi sebou tak, aby sultán nikdy nebyl ohrožen nikým ze svých příbuzných, bratry počínaje a předčasně ambiciózními (byť jen třeba zdánlivě) dětmi. Platilo heslo, že je lépe ztratit bratra, než připustit ztrátu byť jediné provincie či rozpad říše. Nikdo z neosmanské krve (kromě sultánových němých katů) si však nesměl dovolit do těchto příbuzenských zvyklostí zasáhnout a dokonce (hrůza!) prolít byť jen kapku osmanské krve u nějakého vzdáleného příslušníka rodu. Selim I. tak zlikvidoval při nástupu na trůn 19 svých sourozenců i Sulejmanovy bratry. Sulejman byl odhodlán tuto praxi změnit, ale nakonec i on stál za smrtí některých svých synů, které se proti němu snažili postavit dvorští intrikáni. Sulejman proslul svými výboji (nejen) do Evropy. Přitom mimo jiné doslova převálcoval vojska (i) krále českého a uherského Ludvíka Jagelonského v bitvě u Moháče v roce 1526 (načež si čeští stavové dobrovolně zvolily za krále Fedinanda I. Habsburského) a v roce 1529 jeho stotisícová armáda oblehla (neúspěšně) Vídeň. Přesto za vlády Sulejmana a dosáhla Osmanská říše největší rozlohy, expandovala všemi směry a v té podobě pak s různými drobnými změnami vydržela až do 1. světové války, do níž vstoupila jako jedna ze světových velmocí (stačí se podívat na mapu z počátku 20. století). Osmanská říše byla majetkem osmanské dynastie. Osmanská říše neznala něco adekvátního k evropskému pojmu „šlechta“. Nadřazení lidu obecnému byli pouze Osmané a vůči sultánovi se museli chovat hodně krotce. A také sultánovi úředníci, správci, místodržitelé – to byl celý komplikovaný systém bej, berlejbejů, pašů, vezírů, velkovezírů, ale ti všichni měli svůj úřad svěřený sultánem. Rozhodovaly pouze schopnosti dotyčného, národnost a většinou ani náboženské vyznání nehrálo žádnou roli. Sulejmanovi bylo ale jasné, že udržet obrovskou říši jen silou osobní autority je prakticky nemožné, a tak vsadil na sílu zákona. Za pomoci mnoha vzdělanců vyšel z muslimského práva šaria, ale vzal v úvahu všechny užitečné zvyklosti z celé mnohonárodnostní říše, a sestavil obsáhlé Sulejmanovy (též Osmanské) zákoníky. Těm podléhali všichni a bez výjimky. Tedy jedinou výjimkou byl sultán sám. Tím se dostáváme k tomu, proč tu u témat křesťanských uvádím právě jeho. V Sulejmanových zákonech měli zvláštní odstavce Židé, křesťané a jiná vyznání. Byla jim zaručena náboženská svoboda (nesměli pochopitelně útočit na islám), mohli zaujímat funkce samosprávné, ba i ty nejvyšší státní, měli zaručena práva ekonomická, práva volného pohybu v říši apod. Platil přesný daňový systém a běda úředníkům, kteří chtěli daně svévolně zvyšovat ve svůj prospěch nebo se dokonce pokusili část daní zpronevěřit. Výjimečným a současně nejlehčím trestem byla konfiskace majetku, většinou šlo o hlavu – okrádat poddané a sultána si nikdo nesměl dovolit ani náznakem. Žádná zdoluhavá vyšetřování se nekonala, přiznání bylo polehčující okolností...

A ve školním dějepisu se určitě nedozvíte, že židé i křesťané ze Španělska, Uher a dalších zemí utíkali na osmanská území před náboženským terorem Svaté inkvizice. Sulejmanova manželka Hürrem byla původem dcerou pravoslavného rusínského či ukrajinského popa, zajatá Tatary a darovaná do Suljemanova harému jako otrokyně-konkubína. Dotáhla to až na jeho manželku (což byla mimořádnost, sultáni se neměli ženit, aby nebyli vydíratelní). Se Sulejmanem vedli milostnou korespondenci básněmi v perštině (zachovala se nemalá část a je uložena v museu v sultánově paláci Topkapi v Istanbulu). Sulejman svou vzdělanou manželku využíval i v diplomatických jednáních a na Západě byla známa jako Roxelana. Významným spojencem Sulejmanovým v bojích proti Habsburkům byla totiž mj. i křesťanská Francie, skutečnost, že Habsburkové přesto osmanskému náporu odolali, patří k dosud nedoceneným jejich

přednostem. (Od Frau Merkel se uznání také nedočkají.)

Hlavní architekt Osmanské říše byl Mimar Sinan (viz foto z Edirne), který se dožil neuvěřitelných 98 let, stavěl mešity, paláce a další stavby celkem pro tři sultány (dodnes jsou obdivovány davy turistů). Začínal jako stavitel mostů pro Sulejmanovu armádu při taženích do Evropy, a osvědčil se. Původem byl pravoslavným křesťanem řecké národnosti. Elitní jednotky osmanské říše tvořili pověstní janičáři, původem křesťané. Jejich vliv se časem zvýšil tak, že se jich sultáni začali obávat a později raději janičárské jednotky zrušili.

Sulejmanovy zákoníky vydržely přes tři století a historici se shodují, že právě postupné opouštění jejich principů přispělo k pozvolné, ale časem nepřehlédnutelné erozi Osmanské říše, která začala zaostávat za průmyslově se rozvíjející Evropou. (O tom budiž povídání v zamýšleném vyprávění o současném Turecku).

